

Vragen door de leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 140 van het Reglement van Orde, en de daarop door de regering schriftelijk gegeven antwoorden

11

Vragen van het lid **Nagel** (50PLUS) op 2 augustus 2012 medegedeeld aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *pensioenfondsen*.

Antwoorden van de heer **Kamp** (minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) (ontvangen 23 augustus 2012).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het interview met de bestuursvoorzitter van Algemene Pensioen Groep (APG), Dick Sluimers, in de Volkskrant van donderdag 2 augustus jl. onder de kop «Pensioenfondsen doen het goed»?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u het eens met de in dit interview betrokken stelling dat bij de berekening van de pensioenverplichtingen het uiteindelijk niet om de rente, maar om het daadwerkelijke rendement moet gaan?

Antwoord 2

Nee. Op grond van de Pensioenwet dient een pensioenfonds de contante waarde van de pensioenverplichtingen te berekenen op basis van een door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde actuele rentetermijnstructuur die een benadering vormt van de risicovrije rente. Achtergrond hiervan is het uitgangspunt dat nominale pensioenaanspraken met een hoge mate van zekerheid waargemaakt moeten kunnen worden. Die zekerheid blijkt uit de mate waarin het vermogen van een pensioenfonds de contante waarde van de verplichtingen dekt. Bij een dekkingsgraad van minder dan 100% levert een risicovrije belegging van het pensioenvermogen onvoldoende op om alle nominale pensioenverlichtingen na te kunnen komen.

Indien het belegd vermogen meer rendement oplevert dan de risicovrije rente, dan kan dit overrendement worden aangewend voor het eventueel vereiste bufferherstel dan wel ter financiering van de geambieerde indexatie.

Vraag 3

Klopt het dat het rendement op de beleggingen van pensioenfondsen sinds het begin van de crisis eind 2007 gemiddeld 5 tot 6 procent per jaar was en dat het vermogen van een gemiddeld pensioenfonds in die periode met zo'n 25% is gestegen ondanks het lastige economische klimaat?

Antwoord 3

Uit cijfers van DNB blijkt dat het vermogen van pensioenfondsen sinds eind 2007 tot en met het eerste kwartaal van 2012 is gestegen met 23,5%. Deze stijging is niet alleen het gevolg van gerealiseerde rendementen, maar hangt ook samen met het saldo van ingelegde premies en gedane uitkeringen.

Vraag 4

Deelt u de gegeven opvatting dat door de daling van de rente de verplichtingen op papier desondanks zijn gestegen met 90%?

Antwoord 4

In dezelfde periode als benoemd in het antwoord op vraag 3 is de waarde van de verplichtingen van pensioenfondsen gestegen met 80,4%. Deze stijging kan voor 62,7%-punt worden toegeschreven aan de gedaalde rente. Overige oorzaken liggen onder meer in de gestegen levensverwachting, de verleende toeslag en de bestandsontwikkeling van fondsen.

Vraag 5

In het interview stelt de heer Sluimers daartegenover dat het idee dat de pensioenkassen leegstromen en er straks geen geld meer is, niet klopt. Deelt u zijn opvatting dat de komende twintig jaar bij de meeste fondsen er meer binnenkomt aan premies, dividenden en rente dan eruit gaat aan pensioenuitkeringen en dat er met de *cashflow* van pensioenfondsen in het algemeen niets mis is?

Antwoord 5

De opvatting dat de komende twintig jaar er met de *cashflow* van pensioenfondsen in het algemeen niets mis is, lijkt mij optimistisch. Uit het rapport «Een sterke tweede pijler» van de Commissie Goudswaard blijkt dat het totaal van de pensioenfondsen al eerder te maken kan krijgen met een negatieve *cashflow*. Overigens zijn dit soort cijfers met grote onzekerheden omgeven en sterk afhankelijk van bijvoorbeeld onvoorziene mutaties in de ontwikkeling van de levensverwachting.

Vraag 6

Bent u het ermee eens dat de lage rente vooral de jongeren treft en dat op termijn hierdoor hun pensioen nog geen 30% van het gemiddelde loon gaat bedragen?

Antwoord 6

In het interview gaat de heer Sluimers ervan uit dat de lage rente en de angst voor een verdere daling ertoe leidt dat pensioenfondsen minder risicovol gaan beleggen, waardoor minder rendement kan worden gemaakt en het ambitieniveau zou moeten worden verlaagd. Een dergelijke aanpassing van het beleggingsbeleid is niet aan de orde.

Vraag 7

Deelt u de gegeven opvatting dat de (onnodig) gedwongen kortingen op de pensioenen volgend jaar het toch al op een laag peil staande consumentenvertrouwen zal verslechteren met alle economische gevolgen van dien?

Antwoord 7

Kortingen op pensioenen kunnen als ultimatum remedium onontkoombaar worden indien een pensioenfonds er niet in slaagt om met inzet van andere maatregelen tijdig uit een dekkingstekort te komen. Juist met het oog op de uitzonderlijke economische situatie heeft mijn voorganger gebruik gemaakt van de wettelijke bevoegdheid om de hersteltermijnen in geval van een dekkingstekort te verlengen van drie tot vijf jaar. Zelf voer ik deze zomer overleg met de Stichting van de Arbeid en de Pensioenfederatie om, mede op basis van advisering door DNB, te komen tot een evenwichtig pakket maatregelen waarbij op een verstandige manier wordt vooruitgelopen op de nieuwe Pensioenwet die het pensioenstelsel meer toekomstbestendig moet maken.

Vraag 8

Om nog een voorbeeld te geven: bij PNO Media moet volgend jaar 6% gekort worden op de pensioenen, terwijl het pensioenvermogen de laatste drie jaren met gemiddeld 10,2% per jaar is gestegen. Directeur Leo Witkamp van uitvoerder Media Pensioen Diensten (MPD) verklaarde op een vergadering van gepensioneerden (26 april 2012) «dat afstempelen onnodig is, zelfs met de dekkingsgraad van nu».¹ Vindt u het verantwoord, dat gepensioneerden die op een onbezorgde oude dag hadden gerekend en die de kortingen niet meer voor hun dood hersteld zullen zien, onnodig in moeilijke financiële omstandigheden worden gebracht?

Antwoord 8

Zie het antwoord op vraag 7.

Vraag 9

De *International Financial Reporting Standards* (IFRS), die niet bekend staat om zijn soepele regels, komt momenteel uit op een rekenrente van ruim 3%. Moet dit niet een minimaal voorbeeld zijn?

Antwoord 9

Nee. De IFRS-rekenrente sluit aan bij het rendement op AA-bedrijfsobligaties. Met het overnemen van de IFRS-rekenrente zou een zekere risico-opslag op de risicovrije rente worden geïntroduceerd die niet past binnen het financieel toetsingskader dat is gericht op het waarborgen van nominale pensioenaanspraken (zie ook het antwoord op vraag 2). Wel ben ik bereid te onderzoeken hoe de risicovrije rente minder beweeglijk kan worden door toepassing van de zogeheten Ultimate Forward Rate. Uit het interview blijkt dat de heer Sluimers een dergelijk onderzoek steunt.

Vraag 10

Kunt u nog eens uitleggen waarom in het geval van de pensioenen er gerekend wordt met een rente van 2%, terwijl dezelfde regering bij de belastingheffing uitgaat van een rendement van 4%?

Antwoord 10

Om zeker te stellen dat nominale pensioenaanspraken waargemaakt kunnen worden, moeten pensioenfondsen hun nominale verplichtingen waarderen aan de hand van de risicovrije rente (zie ook het antwoord op vraag 2). Daarnaast mogen zij voor de vooruitberekeningen in het kader van lopende herstelplannen rekening houden met een verwacht rendement dat per beleggingscategorie aan een maximum is gebonden. Voor vastrentende waarden geldt thans een maximum rendement van 4,5%. Voor beursgenoteerde aandelen is dit 7%. Hierbij is het wel van belang dat het verwachte rendement ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Bij de belastingheffing (box 3) gaat het ook om een *gemiddeld* over de lange termijn gerealiseerd rendement. Dit rendement laat zich moeilijk vergelijken met de rente waarmee pensioenfondsen hun verplichtingen moeten waarderen, omdat dit de *risicovrije* rente betreft.

Vraag 11

Bent u bereid met spoed en voor 1 september a.s. een onderzoek in te stellen naar het rendement en de vermogens bij de pensioenfondsen om aan de hand daarvan te kunnen bepalen of kortingen bij de pensioenfondsen inderdaad niet nodig zijn en miljoenen gepensioneerden niet onnodig geld wordt afgepakt?

Antwoord 11

Zie het antwoord op vraag 7.

Vraag 12

Bent u het ermee eens dat op het punt van de pensioenen voor de verkiezingen van 12 september 2012 volstreekte duidelijkheid moet zijn geschapen?

¹ Actueel: pensioenmagazine voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, juni 2012, p. 13.

Antwoord 12

Zodra ik op basis van de uitkomsten van het overleg dat gaande is (zie het antwoord op vraag 7) mijn conclusies heb getrokken, zal ik die bekendmaken.